

Metodologie 1

25. 9. 2015

Helena Vaďurová, e-mail: vadurova@ped.muni.cz

Organizační informace

- materiály v ISu
- literatura
- e-mail z ISu

Požadavky k ukončení předmětu

- test

Věda x zdravý rozum

Každodenní znalosti

- Uspořádané podle subjektivní důležitosti
- Rutinní jednání
- Neorganizované poznávání
- Vyhýbání se pochybnostem
- Zaměření se na jeden význam
- Ústí forma

Vědecké poznání

- Uspořádané podle určitých kritérií / objektivní
- Systematizované vědění
- Organizované poznávání
- Systematizace pochybností
- Uznání plurality významů
- Písemná forma

Co je to věda?

- Věda znamená dvojí:
- **Soubor** systematicky seříděných poznatků o určité oblasti
- **Proces** vytváření těchto poznatků pomocí určitých pravidel

- „...věda je to, co za vědu považují vědci v daném oboru“ (Disman: 1993, s. 13)
- „Sociální jevy jsou vzájemně propojeny. Často se zdá, že vše souvisí se vším.“

Věda jako metoda zkoumání a vytváření znalostí

- Věda přijímá autoritu **empirických dat** – otázky ve vědě zodpovídáme pomocí dat a její představy jsou prostřednictvím dat testovány.
- Pro vysvětlení dat vytváří věda **teorii**, kterou testuje pomocí dalších dat

Teorie

Teorie je soubor vzájemně souvisejících konstruktů (pojmů), definicí a výroků, který představuje systematický pohled na jevy tím, že specifikuje vztahy mezi proměnnými, s cílem vysvětlit a předpovědět tyto jevy.“ (Kerlinger, 1972: 2)

Vědecké zkoumání

- **Empirické**
- Přináší zobecnění – **teorii**

- Systematické
- Organizované poznávání – respektující pravidla
- Verifikovatelné
- Opakovatelné
- Objektivní
- Otevřené kontrole

Přírodní vs. sociální věda

$$\left(\sum_{k=2}^{n-1} \frac{n!}{k!(n-k)!} \right) + 1$$

$n, k \geq 2$

Přírodní vědy

- Deterministické závěry
- Universální platnost závěrů
- Kauzalita

Sociální vědy

- Pravděpodobnostní závěry
- Omezená platnost závěrů
- Obtížné nalezení důkazů o kauzalitě

- **Rozsáhlost přirozených systémů** v sociálních vědách
- Riziko zkreslení:

Nelze dosáhnout úplného popsání přirozeného systému, vždy pracujeme s **redukovaným popisem** reality.

redukce počtu analyzovaných vztahů mezi proměnnými

redukce populace na vzorek

redukce časového kontinua na jeden časový bod

Kauzalita a korelace

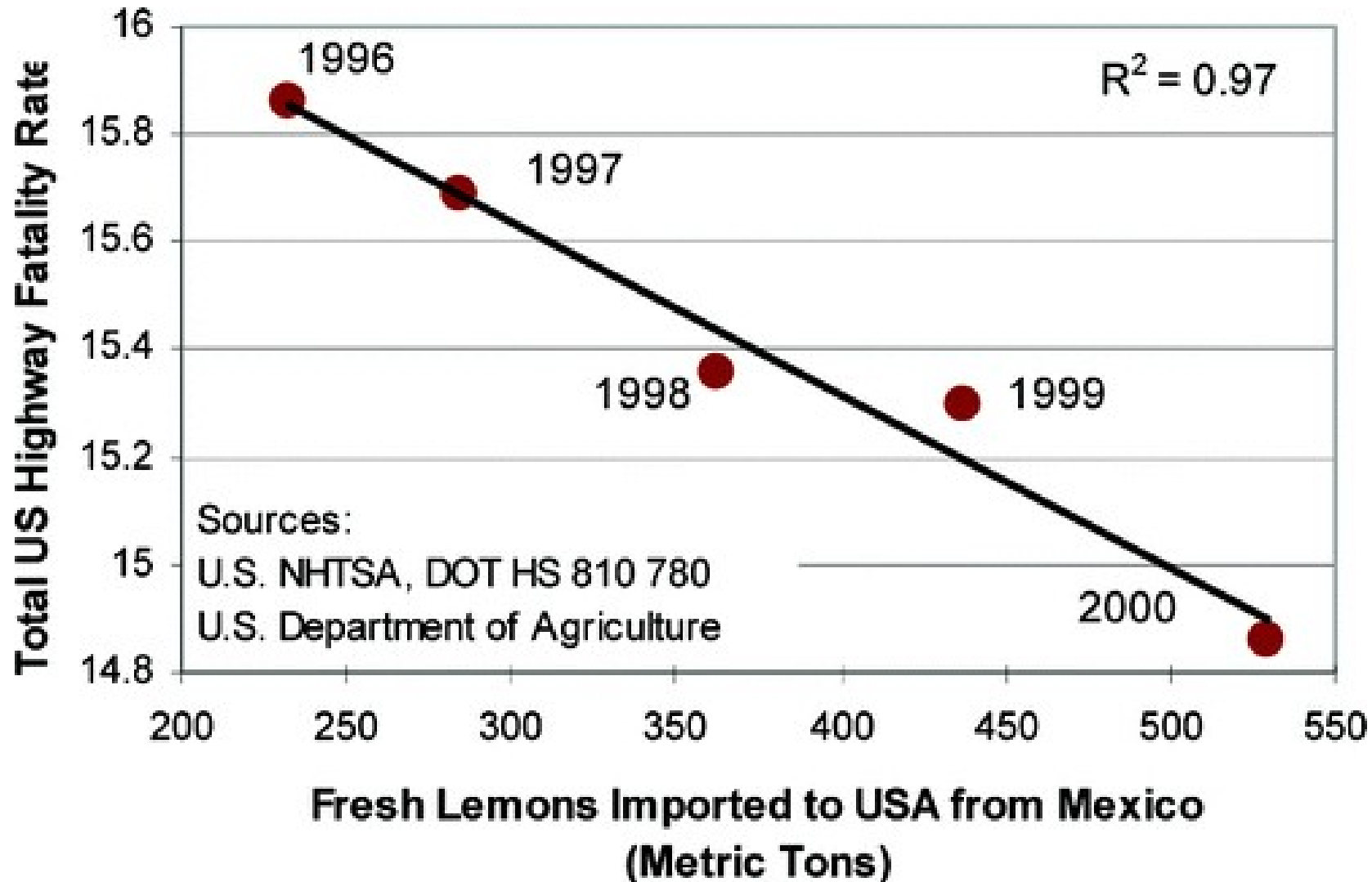
A způsobuje B

A a B jsou pozorovány současně

- **Korelace** = statistický vztah mezi proměnnými
- **Kauzalita** = příčinná souvislost mezi proměnnými (je nutné splnit podmínku kauzálního vztahu)

Dovoz citrónů z Mexika snižuje počet úmrtí na silnici

Kauzalita

- Abychom mohli prohlásit, že vztah mezi dvěma proměnnými má kauzální charakter:
  - Musí existovat souběžné změny v obou proměnných
  - Musíme vyloučit existenci další, vnější příčiny
  - Změny v obou proměnných musí nastat v logickém časovém pořadí

(Disman, p. 28)

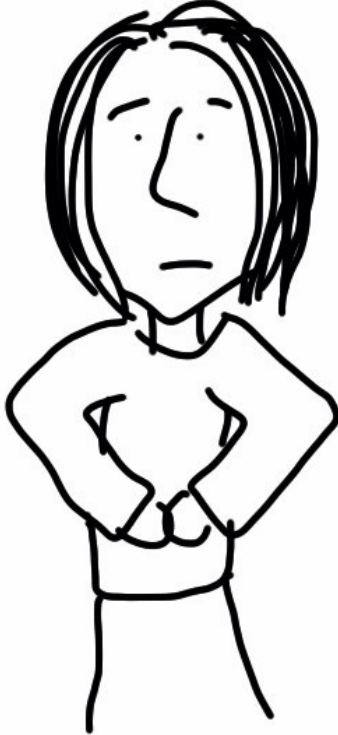

Kauzalitu může prokázat pouze experiment

My stomach hurts

Maybe it was the bad tuna
I had for lunch

Too bad I don't have a
proper control group,
now I'll never know

RESEARCH RESEARCH METHODS + THEORY

QUANTITATIVE

QUALITATIVE

Kvantitativní vs. kvalitativní výzkum

Kvantitativní

číslo

Kvantifikace

dedukce

nestrannost, odstup

ověřování hypotéz/teorie

standardizované metody sběru dat

víme přesně, jaká dat sbírat

Lineární výzkumný plán

Kvalitativní

slovo

Interpretace

indukce

vcítění se, ponoření se

vytváření teorie

nestandardizované metody sběru dat

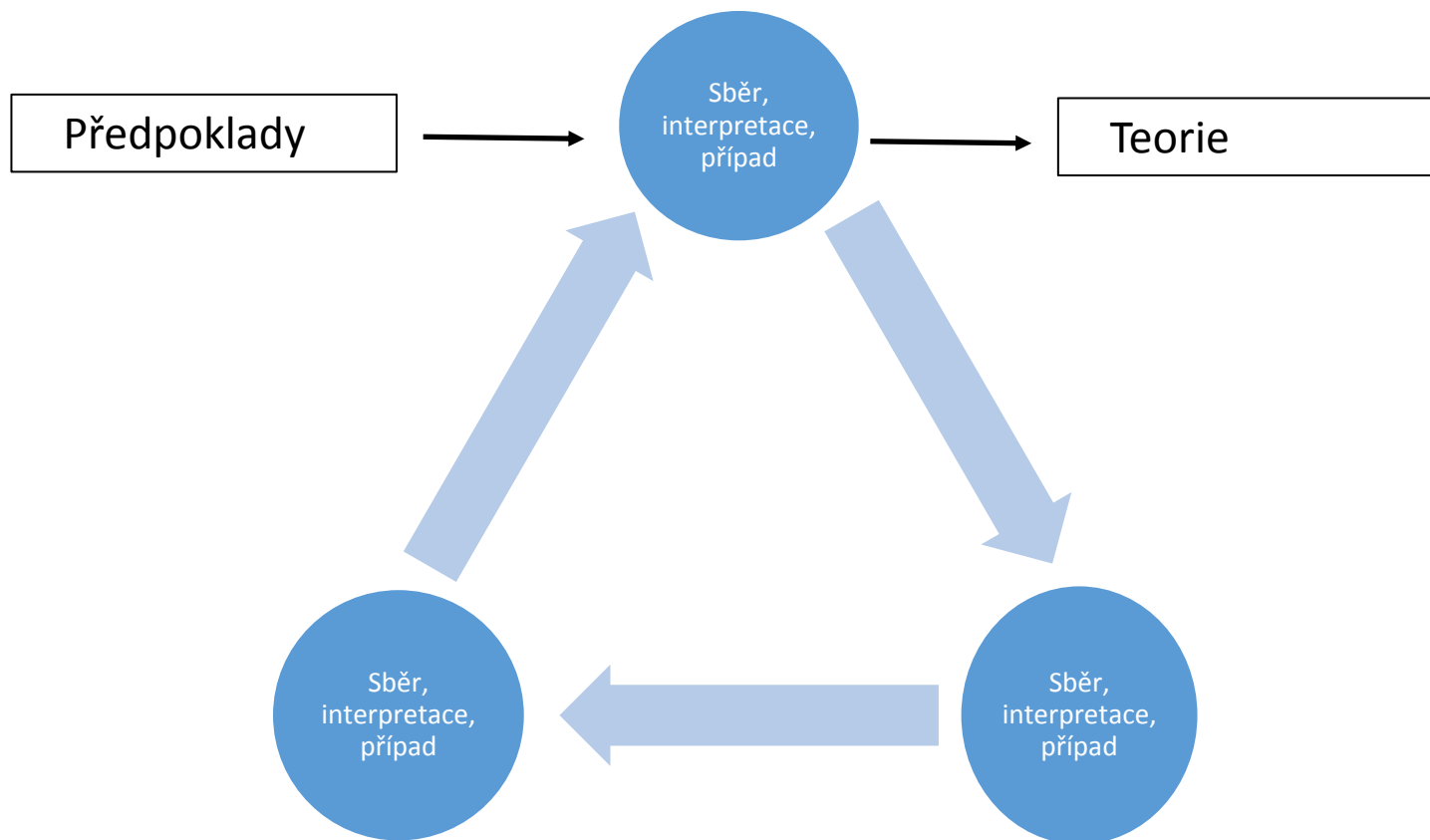
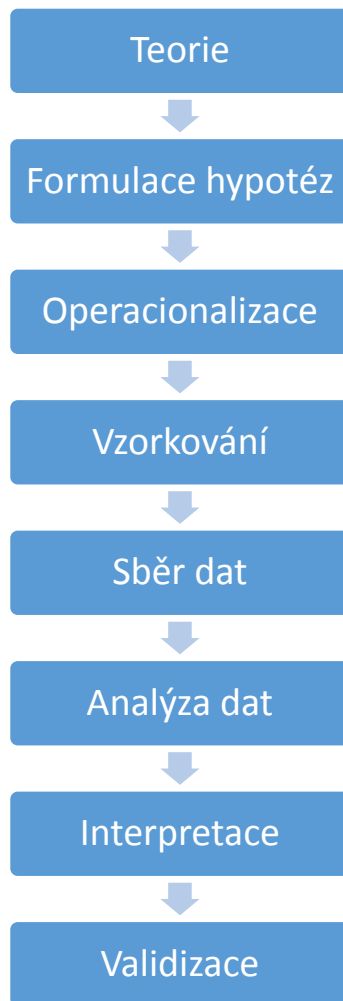
sbíráme všechna data

cirkulární výzkumný plán

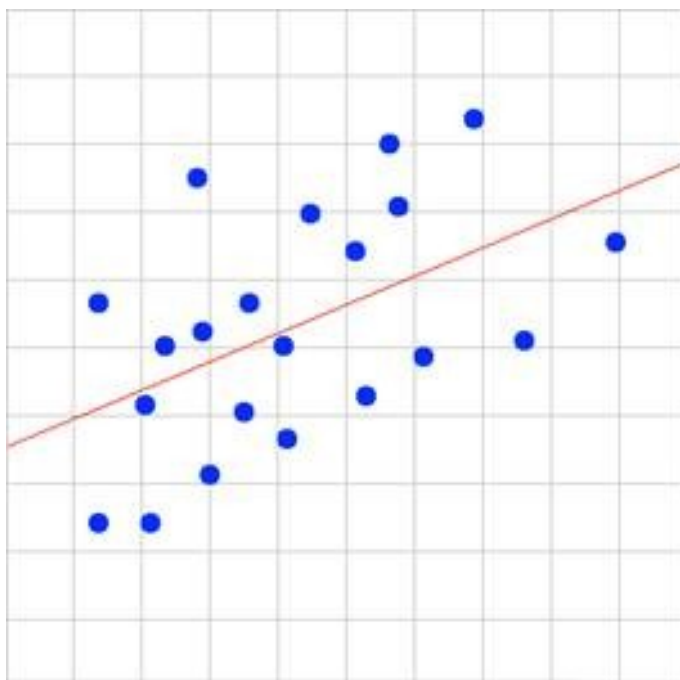

Lineární výzkumný plán

Cirkulární výzkumný plán

Flickův model (2006) in Švaříček, R. a Šedřová, K., 2007

$$r = 0,5$$

- **Vlad'ka:** Kluci mlátí holky.
- **někteří kluci:** Né, holky mlátí kluky.
- **Jura:** Je to tak, holky nás taky mlátí.
- **Bořek:** Ne, holky kluky nemlátí, to není pravda.
- **výzkumnice:** Diano, a co ty si myslíš, kdo víc zlobí? Holky nebo kluci?
- **Magda:** Vona jen o přestávkách sedí a nic neříká.
- **Jura:** No ta fakt nezlobí. Tý se neptejte.

(Terénní poznámky, 3. listopadu 2005, hodiny výtvarné výchovy)

V této pasáži vidíme opět práci na zachování kategorie, kterou v tomto případě vykonává Bořek. Ten si uvědomil, že pokud v pomyslném souboji „holky proti klukům“ bude použit určitý argument, vedl by vlastně k uznání holek jako rovnocenných partnerek. Genderový řád stojí krom jiného na předpokladu, že fyzickou silou disponují chlapci/muži. Tato víra v jejich fyzickou převahu je součástí maskulinní dominance. Přiznání rovnocenné kompetence použití fyzického násilí ženám by zpochybnilo legitimitu tohoto řádu. Za Bořkovým prohlášením samozřejmě nestojí vědomí tohoto faktu, ale pocit potupy, obava ze snížení pozice chlapců na úroveň dívek.

(Jarkovská, L. 2009. *Genderová reprodukce v každodennosti školní třídy: Etnografický výzkum*. Disertační práce. Brno: MU)

Kdy zvolit jaký přístup?

Kvantitativní

- Fenomén, o kterém máme nějaké informace
- Aplikace teorie
- Dokážeme zformulovat hypotézu, známe proměnné
- Ambice zobecňovat závěry na populaci

Kvalitativní

- Nové téma, neexistuje teorie, je těžké identifikovat proměnné
- Je třeba studovat aktéry v jejich přirozeném prostředí
- Zájem o význam a interpretace, porozumění z pohledu aktérů
- Nemáme ambice zobecňovat závěry na populaci

Příklady:

- Postoj veřejnosti k lidem s postižením
- (Re)produkce genderu v každodennosti školní třídy
- Profesní orientace u žáků se specifickými poruchami učení
- Kvalita života pečovatелů onkologicky nemocných dětí

- **Postoj veřejnosti k lidem s postižením**

- Cílem tohoto šetření bylo (1) popsat, jaké postoje zaujímá česká společnost vůči lidem s různými druhy postižení; (2) přispět k poznání, na základě jakých demografických charakteristik je možné předpokládat vyšší, nebo nižší míru sociální distance.
- Hypotézy:
  - Mladší lidé mají pozitivnější postoje k osobám s postižením než lidé starší.
  - Vzdělanější lidé mají pozitivnější postoje k osobám s postižením než lidé méně vzdělaní.
  - Ženy mají pozitivnější postoje k osobám s postižením než muži.

(Pančocha, K. 2013. postižení jako axiologická kategorie sociální participace. Brno: MUNI Press)

- **(Re)produkce genderu v každodennosti školní třídy**

- Cílem práce je analýza (re)produkce genderu ve školní třídě. Jak již bylo řečeno, výzkum je zakotven v paradigmatu interpretativní sociologie, konkrétně využívá etnografickou metodologii. Těžiště interpretativní sociologie spočívá v důrazu na detaily každodenního života a tvorbu kulturních významů prostřednictvím mechanismů odehrávajících se v každodennosti sociálních aktérů....
- Výzkum byl pojat jako případová studie (case study) jedné školní třídy. Tato případová studie využívá etnografického designu. Je založena na dlouhodobém pozorování

(Jarkovská, L. 2009. *Genderová reprodukce v každodennosti školní třídy: Etnografický výzkum*. Disertační práce. Brno: MU)

Induktivní a deduktivní přístup

- **Indukce**

- metoda usuzování, v níž závěr obsahuje informaci, která přesahuje informace (empirického původu) ve východisku

- Závěry na základě opakování mají pravděpodobnostní charakter

- **Dedukce**

- Obsahuje informace menší nebo shodné s informacemi v předpokladech

- přijaté/zamítnuté hypotézy